

Rokonaink és nem rokonaink

Wass Albert fiatalabb korában írt egy művet, melynek *Egyedül a világ ellen* címet adta. A fiatalságot általában az jellemzi, hogy tájékozatlan, önismerete hézagos, s emiatt igen hetykén viszonyul a környezetéhez, a világhoz. Sok időnek kell eltelnie, sok kudarcot, csalódást kell megélnie ahhoz, amíg ráébred, hogy a világ milyen hatalmas, ő maga meg milyen kicsi, s hogy egyedül semmire sem megy. Ady Endre is büszkén vallotta aránylag fiatalon: „Sem utódja, sem boldog őse, / Sem rokona, sem ismerőse / Nem vagyok senkinek”, s ebből a büszkeségből végül is ilyen szerény óhaj lesz: „Szeretném, ha szeretnének.” Mert bizony, aki megtagadja a rokonait, s akinek még ismerősei sincsenek, azt senki sem szereti, s ezen az áldatlan állapoton nem segít a büszkeség. Németh László 34 évesen írta le a következőket: „A magyar kicsi nép, s kicsiségét azzal sem szépítgeti, hogy a nagybácsi nagyságára hivatkozik. A tót azt mondja, szláv vagyok, a portugál, hogy latin, a norvég, hogy germán. Mi azonban egész meztelenül csak magyarok vagyunk.” Ezt a gondolatot még azzal is kiegészíti, hogy Ausztriát Németország húzza, a szlávokat a szlávok, Romániát a latin Nyugat, így fejezi be: „...rokontalan, semmibe vett, elhagyott nép lett belőlünk.” Ebből a zsákutcából – véleménye szerint – csak úgy lehet kikecmeregni, ha a magyarság kovász-néppé válik, azaz olyanná, mely nyilvánvaló kiválóságát érvényre tudja juttatni, ha környezetében ő lesz a legjobb, s követendő példájával magához vonzza a többieket. A magyarságnak ugyanis föladata van itt Közép-Európában: az összetartást, az együttműködést kell szorgalmaznia, elősegítenie, „mint századok óta annyiszor”. Ez csak egyfajta birodalom keretei közt lehetséges. Szép elgondolás, mégsem állja meg a helyét, mert így ugyanaz a sors várna a magyarságra, mint a kovászra, mely, miközben szétárad a kelendő tésztaiban, s kifejti a hatását,

menthetetlenül, óhatatlanul elenyésszik. Tehát az elgondolás eleve elvetélt – bármiféle birodalom vagy régió álljon is össze.

De más baj is van. Tele vagyunk szúrós ragadvánnyal, mint az a csellengő gyerek, aki bojtortján közé keveredik. A magyarságnak már régóta nincs olyan alkalmas vezetője, sem szilárd népi alapja, melyre az igazi vezetők támaszkodhatnak. Szomszédinknak viszont van. A kiegyezés után (1867) ugyanis a magyarság középosztályát elvesztette. „Voltak hivatalnokok – írja Németh László –, orvosok, ügyvédek, iparosok, volt fej továbbra is, de ez nem tartozott a testhez, belőle élt, de nem neki gondolkodott.” Ameddigre a magyarság fölcsoúdatott volna, estéről reggelre szinte egy új vezető réteg volt a feje fölött, mely a jövevényekből verbuválódott. Az a népből jött egy-két szerencsés fiatal pedig, akinek sikerült – nagy nehézségek árán – a középosztályba fölküzdenie magát, hamar megtanulta, hogy paraszt voltát takarni, s nem fitogtatni kell – akár az úri parasztot kigúnyoló szindarabokból, kabaré-jelenetekből is, mert kisebbségben volt, s ha a helyét meg akarta tartani, akkor alkalmazkodnia kellett a többséghez. Ez azzal járt, hogy azonosulnia kellett vele mindenben, megtagadva rokonait, s elfordulnia régebbi ismerőseitől.

Veres Péter tudta, hogy a paraszt szó becsmérő, lekicsinylő, rosszalló kifejezés, egyik könyvének mégis ezt a címet adta: *Parasztsors – magyar sors*, vállalva ezzel származását, mert meggyőződése volt, hogy a parasztságban van az igazi jövő. Ez a könyve még a háború előtt jelent meg, a parasztság háborút követő tudatos szétverése és tönkretétele előtt. Közbevetőleg megjegyzendő, hogy a paraszt szláv jövevény szó, melynek eredeti alakja a *prost*. Ez a szláv nyelvekben egyszerűt jelent, képzett alakja a *prostak* pedig nevetlent, faragatlan fajankót. Önkéntelenül fölmerül a kérdés: hogy kerülhetett

ez a szó a magyarba, s kik terjesztették el? A szlávok ugyanis a paraszt szót semmiképp nem használják a földműves megnevezésére; náluk a magyar paraszt megfelelője a *seljak*, azaz a falusi ember vagy a *ratar*. Érdekes, hogy ennek az utóbbinak az alapszava a *rat*, mely háborút jelent, a *ratar* szó tehát akár harcosként is értelmezhető. Így a paraszt szó aligha kerülhetett át a magyar nyelvbe közvetlenül a szláv köznépi köréből, hanem nyilván szláv szerzetesek révén, akik a magyarság közt hittérítő munkát végeztek. Tőlük vehették át aztán az intézők, ispánok és más előljárók, akik ugyanolyan jövevények voltak, mint a hittérítők, s szolgaként bántak a nekik alárendelt magyar földművelőkkel, jobbágyokkal. Könnyen lehetséges, hogy a többi szláv jövevényeszavunk is így került a magyar nyelvbe, nem pedig a magyar és a szláv köznépi közvetlen érintkezésével, együttélésével, mint ahogy egyes nyelvészek és történészek állítják. Hiszen a latin jövevényeszavakat is egyházi emberek terjesztették, latin nyelvű népesség ugyanis akkor már nem létezett a Kárpát-medencében. Valószínű, hogy a többi idegen eredetű szavunkat is a jövevényeknek „köszönhetjük”.

Döbbenetes képet fest a szerémségi magyarok újabb (második) pusztulásáról Domonkos László a Távolság is közel c. remek írásában, mely útirajz, riport és tanulmány is egyben (Aracs, XIII. évf. 2. sz.). Az első pusztulás még a török időkben történt, amikor teljesen kiveszett az itteni magyarság. A mostaniakat úgy telepítették ide. A szerző fölidéz egy 1991-ben történt esetet: a VMDK néhány vezetője Szerémségbe látogatott, hogy megnyerje az erőszakkal a frontra kényszerített magyarok ügyének az ottani magyarokat, s úgy elzavarták őket, mint 1848-ban Petőfit a „kiskun” választók. „Itt akár be is fejezhetnénk ezt a vigasztalannál is vigasztalanabbnak tűnő jelenkori szerémségi magyarság-krónikát” – jegyzi meg keserűen. Valóban az. Csakhogy itt nem magyarellenességről vagy nemtörődomségről van szó, mint ahogy valaki gondolhatná, hanem másról. Megértést, rokonszenvet, segítséget csak akkor várhat valaki mástól, ha előbb ő érezteti vele a rokonszenvét, ha előbb ő törődik vele. A szerémségi magyarok azonban ilyesmit nem tapasztalhattak senki részéről. Magukra hagyták őket azok, akiknek ezt nem lett volna

szabad, s elhagyatottságukban méltán érezheték úgy, hogy velük senki sem törődik. Hiszen sem a VMDK képviselői, de még csak újságírók, irodalmárok sem keresték föl sohasem őket. Ami pedig Petőfivel történt, az más eset. Ott akkor ugyanis egy helybeli jelölttel szemben lépett föl egy jövevény, s ez mindent megmagyaráz. Ehhez még hozzátehetjük azt is, hogy ez a mindenképpen sajnálatos eset a Kiskunságban történt ugyan, de nem valószínű, hogy a Petőfit elzavarók kunok lettek volna, hiszen tudjuk, hogy a török hódoltság után, vagy ha így jobban tetszik: a török megszállást és az ún. fölszabadulást követően a kunoktól megfogyatkozott Kiskunságot jórészt jászokkal telepítették be a Habsburg-párti hatóságok.

A szerémségi magyaroknak mindig nehéz volt a soruk. Szinte csak az állattartásból éltek, és élnek ma is, mert kevés a megművelhető földjük, más kereseti forrás pedig alig akad. A nemzetudatukat semmi sem táplálja, ill. azt a kicsit is, ami még itt-ott pislákol, sok minden rombolja. Nem ismerik sem az egyetemes magyar történelmet, sem a saját történelmüket. Ez persze annak a következménye, hogy magyar nyelvű iskolai oktatás nincsen, s a szülők gyerekeiket szerb iskolába íratják. Nem csoda, hogy a harmadik nemzedék (az unokák) már alig tudnak magyarul, s annak is, aki még magyarul beszél, szerbes a kiejtése. Felekezeti szempontból nem egységesek: az a kevés magyar, aki még annak tartja magát – mintegy ötezer – katolikusokra és reformátusokra oszlik. Ők távolabb állnak egymástól, mint a horvátoktól, papjuk ugyanis horvát, és horvát nyelven misézik, vagy a többségi szerbektől. Sok a vegyes házasság: hetvenszázaléknyi. Mindezt tetézi, hogy nemcsak mély szegénységben tengődnek, hanem jórészt szórványban is – az összetartozás kötelékei nélkül.

Nem minden kisebbségi és szórványban élő népcsoport magatartása ilyen. Németh László, a zsidóság jó ismerője ugyanis ezt írta róluk: „Vetődjenek három-négyen a legeldugottabb faluba, magukkal visznek oda valamit azokból az évezredekéből, melyek őseik fájdmával és ravasz bölcsességével pólyázzák körül őket, s évtizedek múlva is azok, akik voltak, megőrizték jellegüket egy egész világgal szemben is.” Igaz. Csakhogy nekik olyan Szentírásuk van, mely a

nemzettudatukat erősíti, saját egyházuk és saját papjuk (rabbi) van, aki a gyerekeiket oktatja és neveli. Nyilván, ez ad nekik szívósságot és lelkiert az összetartásra. A cigányok úgyszintén szórványban éltek mindig, s ez még most sincs másképp, nincsen iskolájuk, sem templomuk, mégsem olvadtak be ők sem más népekbe. Jórészt megőrizték anyanyelvüket, noha már kiskoruktól kezdve igyekeznek elsajátítani a többség nyelvét is. Ennek a férfiuralomban, apajogúságban (patriarchátus) élő népcsoportnak rendkívül erős a családi, rokon kötései. Innen ered összetartása, gyarapodása és terjeszkedése. Alkalmazkodó és tájékozódási képességük emberfölötti, vagy ha úgy tetszik: emberalatti.

A magyar azonban nem zsidó és nem cigány, s nem is lesz az soha. Őket tehát lehetetlen követni, ehhez ugyanis jóval találékonyabbnak, ravaszabbnak kellene lennie, mint amilyenné az észjárása engedi. Ezért más megoldásra van szükség, olyanra, mely közelebb áll hozzá, s szomszédait sikeresebbé tette nála. Ehhez nem kell gyorsan alkalmazkodni, sem különféle furfangos eljárásokat kiagyalni a megmaradás érdekében. Csak arra van szükség, hogy éber legyen figyelje szomszédait, s azt tegye, amit ők. Ezek sose voltak egyoldalúak, ezért nem támolyogtak az úton, ezért olyan magabiztosak. Erős szálakkal nem kötődnek ugyan semmilyen hatalomhoz, de rokonaikat számon tartják, kivált azokat, akikről támogatást remélnek. Ezt a támogatást eddig még meg is kapták (a szerbek az oroszoktól, a románok a franciáktól). Nem igaz, hogy a magyar rokontalan nép. Aki ebből a téves elképzelésből indul ki, az csak további téves elképzeléseket fabrikálhat. A rokonalanságot azok híresztelik, akiknek ez a hiedelem kedvez, és az egyoldalúan elfogultak vagy tájékozatlanok. Kik a mi rokonaink? Ehhez előbb arra a kérdésre kellene válaszolni, hogy mi kik és mik vagyunk. Erre ezer év óta keresik a választ az illetékes tudósok, de még most sincs megnyugtatóan eldöntve a kérdés. Úgy rémlik, egyhamar nem is lesz. Szomszédainkat ilyen gondok nem terhelik, mert származásuk és helyzetük világos. A magyarság azonban ugyancsak kevert nép, minden népnél kevertebb. Már a kezdet kezdetén is legalább két részből állt: egy magyarul és egy törökül beszélő részből. Ezt bizonyítani ma már nem lehet. De

nincs is rá szükség. Elég, ha tudjuk, hogy Árpád unokája, aki egy küldöttség élén járt a görög császár udvarában, arra a kérdésre, hogy miféle nemzethez tartozik, azt felelte: türk, azaz török. Hazudott volna? Lehetetlen! Ezt nem tehetette, mert egyenes beszédhez és az igazmondáshoz volt szokva, mint még a mai magyarok többsége is.

Érdeklődve olvastam Czakó Gábornak *Az ismeretlen eredetű magyarság* c. tanulmányát (Aracs, XIII. évf. 2. sz.). Ebben a terjedelmes, több oldalról megvilágított, adatokkal alátámasztott és gondosan összeállított műben azzal a meghökkentő állítással szembesülünk, hogy a magyarság részint szabir eredetű, szabirokról ugyanis eddig még nemigen hallottunk. Kik ők? Állítólag valaha nagy nép volt a szabir, de ma már ilyen nevű nép nincsen. Az embert töprengésre készíti a dolog: vajon mi célja volt a szerzőnek ezzel az írásával. Csak a történelmi tisztánlátás, vagy valami más is? Hiszen a jelen sokkal fontosabb a múltnál. A múlt ismeretének csak akkor van értelme, ha tanulságot szolgál a jelenhez. Ezt már a régi rómaiak, a latinok jól tudták, egyik szólás-mondásuk ugyanis így hangzik magyarul: a történelem az élet tanítómestere (*historia est magistra vitae*). Úgy rémlik, Czakó Gábornak nemcsak a történelmi tisztánlátás, a tudományosság tisztelete vezette a tollát, hiszen tanulmánya bevezető részében az olvasható, hogy Szentkatolnai Bálint Gábor, a XIX. sz. egyik híres, vagy inkább hírhedt nyelvtudósa nem dőlt be „sem a finnizálás, sem a turcizálás mételyének”, s rokonainkat a „turániak”: a tamilok és a kaukázusiak között kereste. Úgy látszik, Czakó Gábor sem „dőlt be” sem a finnekkel, sem a törökökkel való rokonság „mételyének”. A métely szó ugyancsak elmarasztaló kifejezés: élősködő férget, átvitt értelemben: betegséget, erkölcsi rosszat jelent. Valóban ilyen káros volna a magyar-finn, magyar-észti, magyar-török rokonság? Viszont a magyar-szabir rokonság, ill. azonosság meg a magyarok és a kaukázusiak rokonsága ennyire áldásos, kedvező lenne a mai magyarság számára? Kétlem. A kaukázusi kis és töredék népek nem tartják rokonnak a magyart, márpedig a rokonságnak csak akkor van értelme, ha mindkét részről elismerik és ápolják. Ezek a népcsoportok különben sem európaiak, a finn, az

észt és részben a török viszont igen, s a tetejébe a török még nagy nép is.

Tény, hogy a mai magyarság igen kevert nép, s nemcsak a gyakori vegyes házasságok tették és teszik ilyenné, hanem az is, hogy eleve három részből áll. Ezek a következők: a mindig magyarul beszélők, vagyis azok, akiknek az ősei a legtávolabbi múltban is magyar anyanyelvűek voltak. Ha Czákó Gábor rájuk gondolt, amikor ezt kérdezi tanulmánya befejező részében: „Eleink szabirok is voltak meg magyarok is?“, akkor rendben van a dolog. Ettől még lehet sok magyar a Kárpát-medence őslakója. A második csoportot a hun, avar maradványok és Árpád türkmagyarjai, ill. utódaik, aztán a besenyők, kunok, palócok, székelyek alkotják, akik minden bizonnyal török eredetűek, mint a történeti törzsmagyarság szerkesztői. A harmadik csoportba tartoznak a törzsmagyarság észjárásától elütő, de magyarul beszélő jövevények. Aki tehát egységes magyarságról beszél, és úgy is gondolkodik, az téved.

A finn- és törökellenesség nem újdonság a magyar szellemi életben. Mindmáig szívósan,

makacsul tartja magát. Ennek nyilván nemcsak érzelmi okai vannak. Határozottan állíthatjuk, hogy minden rossznak, mely a magyarságot az elmúlt századokban érte, nem a tatárok és a törökök az okozói, hanem éppenséggel fordítva: a magyarság idegen eredetű vezetőinek a tatár- és törökellenessége. Ez zúdíttotta a magyarság nyakába a tatárjárást, Mohácsot – és végső soron Trianont is. Így vált a tatár- és törökellenesség magyarellenességgé.

A balkáni népek a több évszázados török megszállást szinte veszteség nélkül vésztették át, mert nem hadakoztak esztelenül a törökök ellen, hanem inkább együttműködtek velük, s főlzsabadulásuk után, lerongyolódva ugyan, de friss erővel, erős nemzeti öntudattal kezdhettek új életet. „A magyarságot ért csapás máshonnan jött: a Buda visszafoglalásával, az ún. főlzsabadulással kezdődő Habsburg-uralom, a tudatos telepítések, lélekvásárlás, megfélemlítések törtek meg bennünket.” – állította helyesen Németh László.

A birodalmi gondolat magyar híveinek érdekes ezen elgondolkozniuk.

Fery Antal: Bartók Béla

Fery Antal: Kodály Zoltán